

Besta

**ZE ZÁKULISÍ
NACISTICKÉHO TERORU**

Lucas Saul

Bestapo

**ZE ZÁKULISÍ
NACISTICKÉHO
TERORU**

Lucas Saul

Copyright © Arcturus Holdings Limited

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Překlad © Jiří Stárek, 2017

Obálka: Pavel Tůma – RITA, 2017

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2017

ISBN 978-80-7585-347-9 (pdf)

Bestapo

ZE ZÁKULISÍ NACISTICKÉHO TERORU

Lucas Saul

Přeložil Jiří Stárek

OBSAH

ÚVOD

ZROZENÍ NETVORA..... 7

KAPITOLA JEDNA

RANÁ LÉTA 18

KAPITOLA DVĚ

VYPUKNUTÍ VÁLKY 37

KAPITOLA TŘI

ODBOJ, ODBOJ, ODBOJ..... 63

KAPITOLA ČTYŘI

ROSTOUCÍ POCHYBY 83

KAPITOLA PĚT

SPIKNUTÍ A KOMPLOTY 110

KAPITOLA ŠEST

VŠE SE ROZPADÁ 148

KAPITOLA SEDM

POSLEDNÍ DNY GESTAPA 164

Poznámky překladatele 191

Rejstřík 193

ÚVOD

ZROZENÍ NETVORA

Ve filmech vidáme muže v černých kožených kabátech, kterak uprostřed noci buší na dveře a zatýkají kohokoliv, kdo se opováží ohrozit Třetí říši. Ale co bylo ve skutečnosti gestapo? Jakou hrálo roli v nacistickém represivním režimu a co vedlo k tomu, že se stalo natolik mocnou, efektivní a obávanou organizací?

Reálný obraz je nevyhnutelně mnohem komplikovanější než mýtus. Příslušníci gestapa, ač často zodpovídali výhradně sami sobě a svým přímým nadřízeným, nepracovali samostatně. Spolu se svou sesterskou organizací jménem *Sicherheitsdienst* (SD, tedy Bezpečnostní služba) podléhalo gestapo stejnému velení. SD byla zpravodajská služba *Schutzstaffel* (SS, tedy Hitlerův ochranný oddíl¹). SS a gestapo bývají často zaměňovány, což však vzhledem ke skutečnosti, že v průběhu války obě organizace velmi úzce spolupracovaly, není nijak překvapivé. Členové SS přísahali poslušnost Hitlerovi a říši, kdežto gestapo bylo – zdánlivě – německou státní tajnou policií. Aby toho nebylo málo, fungovala v Německu také *Kriminalpolizei* (tzv. „Kripo“), která řešila výhradně kriminální případy. Stejně jako gestapo odpovídala tato organizace Hlavnímu říšskému bezpečnostnímu úřadu (*Reichssicherheitshauptamt*,

RSHA). Gestapo a Kripo byly souhrnně označovány jako *Sicherheitspolizei* (bezpečnostní policie) neboli „Sipo“.

Do jisté míry jsou rozdíly mezi těmito několika různými organizacemi umělé: hlavní vyšetřovatelé v Norimberském procesu došli k závěru, že uchazeči o místa v gestapu, SD a Kripu absolvovali totožný výcvik a spolupracovali natolik úzce, že bylo často nemožné rozeznat jednoho od druhého. Všichni se starali o boj proti údajným „nepřátelům říše“ a s postupem války měly jejich operace daleko k jakémukoli právnímu řádu. Hrubě řečeno, SD lze považovat za službu shromažďující informace a gestapo za výkonnou složku policie. Gestapo se zaměřovalo na politické a ideologické nepřátele říše, zatímco Kripo mělo na starosti výhradně kriminální činnost.

Netvor, kterým se gestapo stalo, se zrodil 26. dubna 1933, kdy byl nový pruský ministr vnitra Hermann Göring pověřen úkolem vytvořit efektivní tajný policejní sbor. Dne 30. listopadu 1933 vydal Göring výnos, na základě kterého odpovídala nová organizace výhradně jemu a říši a zároveň jí měly být podřízeny všechny ostatní policejní orgány. Dalším výnosem z 8. března 1934 bylo dosaženo toho, že místní úřadovny státní policie byly vyčleněny ze systému vnitřní správy. A konečně, výnos z 10. února 1936 ustanovil, že činnost Tajné státní policie nadále nepodléhá přezkoumání správních soudů, čímž bylo dovršeno formování této celonárodní mimosoudní organizace. Nový všemocný sbor dostal

nyní rovněž za úkol vyšetřovat zločiny proti NSDAP, stejně jako proti německému státu.

Dne 1. října 1936 dostala nová organizace nové jméno: *Geheime Staatspolizei* neboli zkráceně gestapo, což znamená doslova „Tajná státní policie“. Ve skutečnosti však gestapo sloužilo nacistické straně a jejímu vedení. Aby mohl převzít velení Luftwaffe (vojenského letectva), uvolnil Göring své místo v čele organizace Heinrichu Himmlerovi, který se díky tomu stal vrchním velitelem německé policie. Prvním šéfem Bezpečnostní služby (SD) byl Reinhard Heydrich. Jednotlivé policejní a zpravodajské síly byly později sloučeny pod Hlavní říšský bezpečnostní úřad (RSHA).

Byrokracie v srdci gestapa

Jedním z prvních úkolů Göringa a Himmlera bylo prochnout politickou policii – jejíž činnost podléhala přezkoumání soudu a pracovali v ní kriminální vyšetřovatelé, kteří se starali o ochranu německého státu spíše než nějaké politické strany – nacistickou ideologií. Prostřednictvím Heydricha docházelo postupně k prosazování názoru, že vzhledem k tomu, že NSDAP je představitelkou německého lidu, je ochrana zájmů strany zároveň obranou zájmů národních. Přední právní zástupce gestapa Werner Best popsal tuto organizaci jako „lékaře těla Německa“, jenž bedlivě dohlíží na jakékoli případné „symptomy“, které by mohly vést k „onemocnění“ národa. Byl to geniální nápad, jehož prostřednictvím dávali nacisté německému lidu

Reinhard Heydrich

Reinhard Tristan Eugen Heydrich, nar. 1904, jehož Hitler popsal jako „muže se srdcem ze železa“, byl šéfem Hlavního říšského bezpečnostního úřadu, pod který spadalo gestapo, a zakladatelem *sicherheits-diens* (neboli SD, zpravodajské služby SS). V roce 1934 mu Heinrich Himmler přenechal velení nad gestapem. Jednou z prvních Heydrichových operací v úřadu byla z 29. na 30. června 1934 tzv. „Noc dlouhých nožů“, v průběhu níž bylo na přímý rozkaz Adolfa Hitlera povražděno v ubikacích nebo popraveno asi 200 členů konkurenční polovojenské organizace *Sturmabteilung* (SA, původně šlo o tzv. úderné oddíly NSDAP na ochranu akcí strany), a to včetně jejího náčelníka štábu Ernsta Röhma.²

Pod Heydrichem se z gestapa stal národní i mezinárodní nástroj teroru. Zavedl systém barevně rozlišených kartotéčních lístků, které obsahovaly důležité informace a jejichž prostřednictvím se dohlíželo na pohyb údajných nepřátel nacistického státu. Stál za rozkazem „Noc a mlha“, v jehož důsledku došlo ke zmizení „osob ohrožujících bezpečnost Německa“. Slova „gestapo“ a „terror“ byla nyní synonyma.

Roku 1942 předsedal Heydrich nechvalně proslulé konferenci ve Wannsee, která formálně schválila plány na „konečné řešení židovské otázky“ (holocaust). Krátce poté na něj Čech Jan Kubiš a Slovák Jozef Gabčík, vycvičení v Británii, provedli úspěšný atentát. Dostalo se mu pohřbu s plnými vojenskými poctami, přestože Hitler v soukromí zuřil, že jezdit v nepancéřovaném otevřeném automobilu bylo od Heydricha „hloupé a idiotské“. V odplátě na atentát zmasakrovalo v Československu gestapo na 1300 lidí.

najevo, že jeho život a smrt je v rukou gestapa. Příslušníci tajné policie tak již nebyli pokládáni za vyšetřovatele zločinů, ale za ochránce národního blahobytu.

Zpočátku tvořili páteř gestapa lidé, kteří byli naverbováni z řad pruské tajné policie, a jejich počet se pohyboval jen kolem množství 1000 zaměstnanců. Oblastní služebny gestapa se obvykle nacházely v hustě obydlených městských oblastech či ve strategicky klíčových hraničních pásmech. V době vypuknutí války fungovalo takových úřadoven celkem 64. Jejich počet se postupně zvyšoval s tím, jak se říše rozpínala na nově dobytá území, ale projevovalo se rovněž úsilí o centralizaci, a tak bylo mnoho menších regionálních úřadoven sloučeno dohromady. Právě z toho důvodu nepřekročil počet služeben gestapa řády desítek, a to ani v době největšího rozmachu Třetí říše.

Co se týče personálu, organizace se v průběhu třicátých let rapidně rozrůstala: v roce 1937 se v celé říši nacházelo odhadem 6500 příslušníků gestapa. S vypuknutím války bylo třeba tento proces urychlit, následkem čehož činil ke konci roku 1941 celkový počet příslušníků této instituce již 15 000 osob. Rychlý růst nutně vyžadoval zásadní restrukturalizaci, čehož využil Himmler, aby ještě více upevnil vazby mezi gestapem a SS tím, že obě síly nechal umístit do společné budovy. A tak byl v září roku 1939 otevřen Hlavní říšský bezpečnostní úřad (RSHA).

V rámci RSHA fungovalo celkem šest (od roku 1941 pak sedm) samostatných úřadů: Personál (I), Organizace,

administrativa a právo (II), Vnitřní zpravodajská služba SS (III), Pátrání a boj s (vnitřním) nepřítelem (IV), Boj proti zločinu (V), Zahraniční zpravodajská služba SS (VI) a Ideologický výzkum (VII). První dva úřady představovaly byrokratické srdce celé organizace, které odpovídaly za každodenní fungování všech zbývajících úřadů. Úřad V bylo velitelství kriminální policie, kdežto úřady III, VI a VII byly následovníky bývalých oddělení SD.

Úřad IV ovládali příslušníci gestapa. Měl pověst dynamické a flexibilní instituce, což znamenalo, že nebylo snadné přesně určit oblasti jeho vlivu. S postupem války do sebe úřad IV začlenil bývalé úřady SD a rozšířil svůj dosah na takřka všechny oblasti, které byly považovány za důležité pro záchranu a přežití říše. Jak Himmler, tak Heydrich důvěřovali Heinrichu Müllerovi (vysloužil si přezdívku „Müller od gestapa“), že „vykoná vše, co je třeba“, ať už to znamenalo cokoliv. Když pak válečná vřava pohltila Německo a jeho policejní jednotky, dopadala na bedra gestapa stále větší míra odpovědnosti.

V průběhu let se interní organizace úřadu IV často měnila s tím, jak se měnily požadavky na směr, jímž se jeho činnost měla ubírat. Po většinu času však sestával z šesti skupin, které byly obvykle označovány písmeny abecedy. Skupina A měla na starosti politickou opozici, B náboženský dissent, C ochrannou vazbu a tisk, D okupovaná území, E kontrarozvědnou činnost a F fungovala jako cizinecká policie. Tyto skupiny byly pak dále rozděleny na čtyři až

Heinrich Müller („od gestapa“)

Heinrich Müller – známý pod přezdívkou „Müller od gestapa“, která ho odlišovala od generála SS stejného jména – se narodil roku 1900 do katolické dělnické rodiny v bavorském Mnichově. Během první světové války sloužil jako pilot, za což mu byl udělen Železný kříž, a po jejím skončení se v době Výmarské republiky vypracoval až na pozici šéfa politického oddělení mnichovské policie. Zpočátku choval vůči NSDAP nepřátelský postoj – Hitlera popisoval jako „přistěhovaleckého nezaměstnaného malíře pokojů“ – ale jeho svědomitá práce přesto upoutala pozornost šéfa Hlavního říšského bezpečnostního úřadu Reinharda Heydricha. Müller byl workoholik, který uměl plnit rozkazy, což z něj pro nacistické předáky dělalo ideální loutku. Časem vedla jeho dychtivost zapůsobit na své nadřízené k tomu, že začal být zatracován coby jeden z hlavních strůjců nejhorších zločinů gestapa.

V roce 1934 vstoupil Müller do SS a o dva roky později se stal velitelem operací gestapa. Během druhé světové války pomáhal dohlížet na transporty židů a dalších „nežádoucích osob“ do nacistických koncentračních táborů. Šéfoval Adolfu Eichmannovi, a byl tak detailně zasvěcen do plánů na takzvané „konečné řešení“. Navíc byl do velké míry též zodpovědný za koordinování špionážní a kontrašpionážní činnosti gestapa. Úspěšně infiltroval síť sovětských špionů s názvem „Rudá kapela“ a nařídil popravu více než 200 lidí domněle zapojených do spiknutí, jehož cílem bylo spáchání atentátu na Hitlera v červenci 1944.

Müller byl přesvědčen o vítězství nacistického Německa až do posledních dnů války, avšak v té době se vytratil z Hitlerova bunkru

a od té doby ho již nikdo nikdy neviděl. Ve své pozdější zprávě došla CIA k závěru, že byl krátce po skončení války pravděpodobně zabit v Berlíně, avšak neexistuje pro to žádný přesvědčivý důkaz. Heinrich Müller tak zůstává nejvýše postaveným představitelem nacistického režimu, který nebyl nikdy dopaden, nebo nebylo potvrzeno jeho úmrtí.

Poničené sídlo Hlavního říšského bezpečnostního úřadu, Prinz-Albrecht-Straße, Berlín 1945.

šest referátů (například skupina IV B referát 4 vyřizoval židovské záležitosti a v jeho čele stál Adolf Eichmann).

Taková byrokratická struktura si vyžadovala početným státních úředníků a administrativních pracovníků. Samozřejmě, že většina zaměstnanců gestapa nebyli fanaticí nacisté ovlivnění Himmlerovým ideologickým výcvikem, ale spíše obyčejní němečtí občané, snažící se uživit sebe a své rodiny. Úsilí spousty z nich však také pohánělo ryzí přesvědčení o ochraně Německa před korumpujícím vlivem komunismu. V raném období fungování soustředilo gestapo svou pozornost zejména na politické nepřátele NSDAP, a proto aktivně vyhledávalo nové zaměstnance s předchozími zkušenostmi s potlačováním

komunistických aktivit. Ve velkém počtu byli verbováni rovněž veteráni kriminální policie z časů Výmarské republiky, přičemž mnoho z nich uvítalo skutečnost, že jejich vyšetřování podléhá jen omezenému soudnímu dohledu, díky čemuž mohli snadněji plnit zadané úkoly.

Vedle zkušených policistů však vstupovali do řad gestapa též ambiciózní mladí úředníci, přesvědčení nacisté, kteří dávali svým nadřízeným najevo svou oddanost zájmům říše. Tato „nová krev“ gestapa neměla žádnou bezprostřední válečnou zkušenost a obvykle pocházela z prostředí vzdělané střední třídy. Mnoho z těchto lidí vystudovalo na univerzitách práva a práce v gestapu pro ně představovala vůbec první stálé zaměstnání. Mezi těmito zcela odlišnými typy zaměstnanců však kupodivu panovalo jen nepatrné napětí. Právě jednota byla jednou nejsilnějších stránek této organizace a zároveň jednou z hlavních příčin jejího ohromujícího úspěchu.

KAPITOLA JEDNA

RANÁ LÉTA

Pozornost této knihy se od této strany dále neupíná na nacistický byrokratický aparát fungující uvnitř Tajné státní policie, ale na kruté činy této složky. Slovy jejího prvního šéfa Reinharda Heydricha gestapo *„stále obklopuje falešná, šeptaná tajuplnost připomínající politickou detektivku. Za hranicemi je se směsí strachu a hrůzy přisuzována mužům tohoto povolání brutalita, nelidskost hraničící se sadismem a bezohlednost, zatímco doma máme díky jejich přítomnosti jistý pocit bezpečnosti.“*

Ochutnávka toho, co přijde

V popředí zájmu gestapa bylo v prvních letech jeho fungování zničení jeho politických nepřátel. Mezi těmi zaujímali první místo komunisté, nicméně Hitler se rovněž obával některých svých spolustraníků, v jejichž rukou se nahromadila příliš velká moc a kterých se tudíž zamýšlel zbavit. Aby bylo alespoň naoko zachováno řádné soudní řízení, došlo 1. července roku 1934 k ustavení Lidového soudu. Dosavadní soudní systém totiž Hitlerovi a jeho záměrům ani v nejmenším nevyhovoval, a proto byl zřízen tento samozvaný soud, který rozhodoval na základě jeho rozkazů. Na lavici obžalovaných Lidového soudu záhy spočinulo mnoho vězňů gestapa. Vykonstruované procesy